

INFORMATION PROVISION OF RESEARCH IN THE SOCIAL SPHERE

Abstract: The article examines the information provision of research in the social sphere, which is based on sufficient volume, objective, diverse and detailed information. The National Statistical Institute of the Republic of Bulgaria deals with collecting, processing and providing accurate information about the overall social and economic condition and development of Bulgaria. He and the statistical authorities make the public aware of the results of statistical research through the mass media, their websites, through their own publications or in another appropriate way, subject to the provisions of the Statistics Act.

Author information:

Lora Rashkova

Assoc. prof, PhD

at Konstantin Preslavsky – University of Shumen

Faculty of Education

Department of Social work

✉ l.rashkova@shu.bg

🌐 Bulgaria

Keywords:

information provision, research, social sphere, National Statistical Institute, accountability

Настоящото научно изследване е финансирано по проект „Сравнителен анализ на обучението в специалност „Социални дейности“ на фона на националния пазар на образователни услуги“ РД-08-152/04.03.2022 г.

Статистическата информация има важно значение за управлението на протичащите в обществото социални явления и процеси. Тя стои в основата на разработването на програми и стратегии за развитие на основни социални индикатори като бедността, жизнения стандарт на населението и съставлящите го компоненти.

Социалната информация е предназначена за анализи и прогнози, за вземане на управленски решения за отделни насоки на социалното развитие на макроравнище.

Информационно осигуряване на изследванията в социалната сфера е свързано и се основава на достатъчна по обем, обективна, разнообразна и детайлизирана информация. Бихме могли да разграничим източниците за ограничаване на необходимата информация в следните групи:

- **Регулярно организираната от Националния статистически институт отчетност.** Основно това са публикациите с информация за населението, здравеопазването, туризма, домакинските бюджети, цените и инфлацията, културата, спорта и т. н. При някои изследвания е необходима и информация за дадени специфични дейности и явления като престъпността, „сенчестата икономика“, информация за дейността на следствието, прокуратурата и съда и др. Много често е необходима информация, която е поверителна и не се публикува в официални източници. При определени условия такава информация също може да бъде осигурена за конкретното изследване.

- **Регулярно организираната счетоводна, статистическа и оперативна отчетност от фирмите, общините, ведомствата и други структурни звена.** В този случай се касае за информация с по-голяма конкретност и детайлизация по време и място.

- **Специално организирани наблюдения за регистриране и събиране на информация.** Такива наблюдения могат да бъдат подготвени и осъществени от изследователя, изследователския екип или събирането на информация може да бъде възложено на специализирани агенции за социологически, политически и други изследвания.

Във всички случаи статистическите наблюдения се подчиняват на определени принципи, спазването на които гарантира обективност на изследването, необходимата обхватност и задълбоченост на изводите и заключенията от крайните резултати [4,с.22-23].

Информационните продукти на статистиката в социалната сфера са насочени към органите на социално управление, бизнеса и неправителствените организации, научната общност, статистическата комисия на ЕС (Евростат) и други международни организации.

Статистиката в социалната сфера обхваща статистическите изследвания за различни аспекти на социалното положение и тенденциите в развитието на обществото.

За производството на социална статистическа информация ключово значение имат преброяванията на населението, текущата статистическа отчетност и специално организирани представителни наблюдения, провеждани от Националния статистически институт и други органи на Националната статистическа система.

Важни източници на информация за статистиката в социалната сфера са основните наблюдения на Националния статистически институт, наблюдения извършвани от други органи на Националната статистическа система и административните регистри.

Водеща методологическа и координираща роля в Националната статистическа система се изпълнява от Националния статистически институт.

Основните наблюдения, осигуряващи информация за статистиката в социалната сфера и организирани от Националния статистически институт са:

- Текущата демографска статистика;
- Наблюдението на работната сила;
- Наблюдението на домакинските бюджети;
- Изследването на доходите и условията на живот;
- Статистиката на жилищния фонд и др.

Съгласно изискванията на Евростат периодично Националният статистически институт провежда и специално организирани извадкови наблюдения, които също са източници на социална информация по отделни направления. Към тях се отнасят: изследването на здравето състояние на населението, тип здравно интервю; наблюдението на нерегистрираната престъпност; изследването на хората с увреждания; наблюдението на продължаващото професионално обучение и др.

Органите, които по смисъла на Закона за статистиката извършват статистическа дейност, са структурни звена в министерства, ведомства и други органи на изпълнителната власт. Към тях се отнасят:

- Национален център по здравна информация и регионалните центрове по здравеопазването към Министерството на здравеопазването;
- Главна дирекция „Анализ, планиране и прогнозиране“ към Националния осигурителен институт;
- Дирекция „Социални анализи, прогнози и политики“ към Министерството на труда и социалната политика;
- Дирекция „Координация и информационно-аналитични дейности“ към Министерството на вътрешните работи и др.

Националният статистически институт използва като източник на статистически данни и информация над 400 административни регистри, поддържани от държавната администрация. Информацията се използва основно за формиране на рамка за статистическото изследване и контрол на обхванатите единици [1,с.11-12].

Националният статистически институт на Република България се занимава с набиране, обработване и предоставяне на точна информация за цялостното социално и икономическо състояние и развитие на България. Той е приравнен на държавна агенция, която е пряко подчинена на Министерския съвет, който е учреден като Статистическо отделение към Министерство на правосъдието през януари 1880 г. [3,с.94].

Емпиричните изследвания, осъществени в процеса на социалното подпомагане в социалната работа, за първи път намират широко приложение в рамките на движението, което се развива в началото на миналия век. Тя е стимулирана от изострянето на проблеми като бедност, лоши жилищни условия и условия на труд, бедни, грижи за децата и т.н. Понастоящем научните изследвания намират приложение главно на макроравнище на социалната работа. Въпреки това, всички методи и средства за научни изследвания като систематично наблюдение и стандартизирани тестове все повече се използват на всички нива на директна практическа работа с индивиди, семейства и групи. Изследванията в социалната работа улесняват практикуващите да вземат решения по различни социални проблеми [2,с.117].

Законът за статистиката урежда обществените отношения, свързани с осъществяването на статистическа дейност от Националната статистическа система.

Статистическата дейност обхваща разработването на методологията и планирането на статистическите изследвания, получаването, събирането, обработването, съхраняването на индивидуални данни и статистическа информация, анализирането, предоставянето и разпространението на статистическа информация.

Статистическата дейност се осъществява при спазване на следните принципи: професионална независимост, безпристрастност, обективност, надеждност, статистическа тайна и ефективност на разходите.

Статистическата информация се произвежда при спазването на следните критерии за качество: адекватност, точност, навременност, пунктуалност, достъпност и яснота, сравнимост и логическа обвързаност.

Източник на официална статистическа информация в Република България са Националният статистически институт, органите на статистиката и Българската народна банка.

Националната статистическа система се състои от Националният статистически институт, органите на статистиката и Българската народна банка. Органите на статистиката са държавни органи или техни структурни звена, които разработват, произвеждат и разпространяват статистическа информация.

Националният статистически институт поддържа актуален списък на органите на статистиката, който предоставя на Евростат на всеки 5 години или при промяна.

Националният статистически институт и органите на статистиката осъществяват статистическата дейност на държавата, като провеждат периодични и еднократни статистически изследвания, включени в Националната статистическа програма.

Необходимите за статистическото изследване данни, включително индивидуални, се събират непосредствено от статистическите единици, както и от административни източници.

Резултатите от статистическите изследвания, включени в Националната статистическа програма, са достъпни за всички. Сроковете, формата и видът, в които се предоставят резултатите, се съобразяват с изискванията на Евростат и се определят в Националната статистическа програма.

Националният статистически институт осъществява независима статистическа дейност на държавата и други дейности, възложени му със закон. Той е със статут на държавна агенция със седалище София.

Националният статистически институт се състои от централно управление и териториални статистически бюра.

Териториалните статистически бюра осъществяват функциите и задачите на Националния статистически институт по производството и разпространението на статистическа информация на регионално ниво.

Националният статистически институт и органите на статистиката запознават обществеността с резултатите от статистическите изследвания чрез средствата за масово осведомяване, интернет страниците си, чрез собствени публикации или по друг подходящ начин при спазване разпоредбите на Закона за статистиката.

Националният статистически институт и органите на статистиката предоставят безплатно статистическа информация от изследванията, включени в Националната статистическа програма, на Народното събрание, на Президента на Република България, на Министерския съвет, на Сметната палата, на Българската народна банка, на Комисията за финансов надзор, на Националния осигурителен институт, министерствата и другите централни органи на изпълнителната власт, на органите на съдебната власт, на органите на местното самоуправление и местната администрация и на органите, поддържащи национални регистри, предвидени в закон. Информацията е с обхват и актуалност, съгласно Списък на стандартните статистически показатели, утвърден от председателя на Националния статистически институт [5].

Важни нормативни документи, закони, правилници, стратегии и програми в областта на статистиката според Българска нормативна уредба са:

- Закон за статистиката;
- Политика за личните данни в Национален статистически институт;
- Ангажимент на правителството на Република България, свързан с доверието в статистиката;
- Декларация за политиката по управление на качеството и сигурността на информацията на НСИ;
- Устройствен правилник;
- Законодателна рамка;
- Закон за Преброяване 2021;
- Решение на Министерски съвет за промяна на срока и критичния момент за Преброяване 2021;
- Закон за Преброяване 2011;
- Закон за статистика на вътрешнообщностната търговия със стоки - в сила от 1.07.2012 г.;
- Закон за статистика на вътрешнообщностната търговия със стоки - в сила до 30.06.2012 г.;
- Стратегии и оценки;
- Стратегия за развитие на Националната статистическа система на Република България, 2021 - 2027 г.;
- Стратегия за развитие на Националната статистическа система на Република България, 2013 - 2017 г., изменена чрез удължаване до 2020 година;
- Стратегия за развитие на Националната статистическа система на Република България, 2013 - 2017 г.;
- Стратегия за развитие на Националната статистическа система на Република България, 2008 - 2012 г.;
- Партньорска проверка за прилагане на Кодекса на Европейската статистическа практика, 2014 г.;
- Партньорска проверка за прилагане на Кодекса на Европейската статистическа практика, 2007 г.;
- Визия за научно-изследователска дейност в НСИ;
- Стратегия за намаляване на натоварването на респондентите;
- Национална статистическа програма;

- Национална статистическа програма за 2022 г.;
- Национална статистическа програма за 2021 г.;
- Национална статистическа програма за 2020 г.;
- Национална статистическа програма за 2019 г.;
- Национална статистическа програма за 2018 г.;
- Национална статистическа програма за 2017 г.;
- Национална статистическа програма за 2016 г.;
- Национална статистическа програма за 2015 г.;
- Отчет за изпълнението на Националната статистическа програма и за дейността на НСИ;
- Отчет за изпълнението на НСП и за дейността на НСИ през 2021 г.;
- Отчет за изпълнението на НСП и за дейността на НСИ през 2020 г.;
- Отчет за изпълнението на НСП и за дейността на НСИ през 2019 г.;
- Отчет за изпълнението на НСП и за дейността на НСИ през 2018 г.;
- Отчет за изпълнението на НСП и за дейността на НСИ през 2017 г.;
- Отчет за изпълнението на НСП и за дейността на НСИ през 2016 г.;
- Отчет за изпълнението на НСП и за дейността на НСИ през 2015 г.;
- Отчет за изпълнението на НСП и за дейността на НСИ през 2014 г.;
- Бюджет на НСИ;
- Бюджет на НСИ за 2022 г.;
- Бюджет на НСИ за 2021 г.;
- Бюджет на НСИ за 2020 г.;
- Бюджет на НСИ за 2019 г.;
- Бюджет на НСИ за 2018 г.;
- Бюджет на НСИ за 2017 г.;
- Бюджет на НСИ за 2016 г.;
- Бюджет на НСИ за 2015 г.;
- Вътрешноинституционална рамка и политики;
- Правилник за разпространение на статистически продукти и услуги;
- Правилник за предоставяне на анонимизирани индивидуални данни за научни и изследователски цели;
- Правилник за библиотечно - информационната дейност в НСИ;
- Правилник за статута и устройството на списание "Статистика";
- Правилник за устройството и дейността на Научно-експертния съвет в НСИ;
- Инструкция за деловодната дейност и документооборота в ЦУ на НСИ;
- Правила за използване на специални символи при подготовка и разпространение на статистически издания [6].

Националният статистически институт представя на вниманието на потребителите на статистическа информация от страната и чужбина издания на Статистическия годишник на Република България в печатен и електронен формат. В 86-ото издание е публикувана актуална статистическа информация за демографското, икономическото и социалното развитие на страната за периода 2012 - 2017 г. в различни териториални и класификационни нива и разрези.

Съгласно Закона за статистиката официалният източник на информация в Република България е Националната статистическа система, която се състои от Националния статистически институт, органите на статистиката и Българската народна банка.

В Статистическия годишник задължително се цитира съответният източник, предоставил информацията. Данните, за които не е посочен източникът на информация, са резултат от изследванията на Националния статистически институт.

Статистическата информация е представена общо за страната и на регионално равнище. Административно-териториалните единици „области“ са представени съгласно Закона за

административно-териториалното устройство на Република България, а териториалните единици за статистически цели „статистически зони“ и „статистически райони“ - съгласно Класификацията на териториалните единици за статистически цели в България, която кореспондира с класификацията NUTS на Евростат.

Годишникът е оформен тематично по раздели, като всеки раздел включва методологични бележки. Стойностните показатели след 2000 г. са в левове (BGN) след деноминацията на лева през 1999 година. Международният преглед включва данни, позволяващи да се правят сравнения с други страни. Публикувани са последните данни, с които Националният статистически институт разполага към момента на подготовката на изданието. Представени са и агрегираните резултати от Програмата за европейски сравнения на паритетите на покупателната способност, индексите на равнищата на цени и реален БВП на човек от населението, изчислени от Евростат към 13.12.2018 година [7].

Заключение: Информационното осигуряване на изследванията в социалната сфера е свързано и се основава на достатъчна по обем, обективна, разнообразна и детайлизирана информация. Националният статистически институт на Република България се занимава с набиране, обработване и предоставяне на точна информация за цялостното социално и икономическо състояние и развитие на България. Националният статистически институт и органите на статистиката запознават обществеността с резултатите от статистическите изследвания чрез средствата за масово осведомяване, интернет страниците си, чрез собствени публикации или по друг подходящ начин при спазване разпоредбите на Закона за статистиката.

References:

1. Angelova, P., Sotsialna statistika, Akad. izdatelstvo „Tsenov“, Svishtov, 2009.
2. Ilieva, V., Sotsiologicheski aspekti na sotsialnata работа, Universitet-sko izdatelstvo “Ep. K. Preslavski Shumen, 2019.
3. Ivanova, V., Terminologichen rechnik po demografiya, Universitet-sko izdatelstvo “Ep. K. Preslavski“, Shumen, 2019.
4. Petrov, V., P. Angelova, K. Slaveva, Statisticheski metodi za izsledvaniya v sotsialnata sfera, Akad. izdatelstvo SA “D. A. Tsenov“, Svishtov, 2006.
5. Zakon za statistikata, obn., DV, br. 57 ot 25 Yuni 1999 g., posl. izm., DV br. 38 ot 24.04.2020 g., v sila ot 01.01.2022 g.
6. Balgarska normativna uredba, poseten na 10.07.2022g., <https://www.nsi.bg/bg/content/19/basic-page/bulgarska-normativna-uredba>
7. Statisticheski godishnik 2018, poseten na 10.07.2022g., <http://www.nsi.bg/bg/content/17268/publikatsiya/statisticheski-godishnik-2018>